

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Навчально-науковий інститут інноваційних освітніх технологій
Кафедра економічної експертизи та аудиту бізнесу

ДМІТРІЄВ Михайло Юрійович

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

випускна кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

Тернопіль 2018

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

1.1. Особливості організації економічної експертизи

1.2. Нормативно-правове регулювання експертної діяльності в Україні

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Сутність економічної експертизи в економічному розвитку суспільства

2.2. Економічна експертиза, як контроль економічної діяльності

2.3. Економічна експертиза розрахунків з персоналом

2.4. Економічна експертиза при виявленні та розслідуванні
правопорушень, пов'язаних з ухиленням від сплати податків

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАКТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ, ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

3.1. Стан, розвиток та діяльність судово-експертних установ в Україні

3.2. Європейський досвід запобігання та розкриття економічних
злочинів у сфері економіки

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

1.1. Особливості організації економічної експертизи

Важливу роль у економічних процесах, які відбуваються сьогодні в нашій державі, відіграє і економічна експертиза діяльності підприємств, значимість якої дедалі збільшується в зв'язку із ускладненням глобалізаційних процесів та посиленням конкурентної боротьби. Із зростанням кількості правопорушень в сфері господарювання важливого значення набуває здійснення системи заходів на вдосконалення процесу їх розслідування. Одним із таких заходів виступає економічна експертиза.

Досить відповідальним завданням є проведення економічної експертизи на наукових засадах, кваліфіковане обґрунтування факту економічного правопорушення, з метою надання відповіді на поставлені питання та грамотний висновок експерта. Лише завдяки правильній організації процесу економічної експертизи можна досягнути бажаного результату.

Питання про необхідність організації судово-бухгалтерської експертизи постає лише в тому випадку, якщо її розглядати як окремий вид діяльності колективної праці. На думку, А. М. Кузьмінського, будь-яка колективна праця, як сукупність роботи різних виконавців є системою, що підлягає впорядкуванню в часі та просторі [40, с.9].

В судово-бухгалтерській експертизі організація є засобом за допомогою якого об'єднуються в єдину систему суб'єкт (регулювання, призначення, проведення експертизи), об'єкт експертного дослідження та методи за допомогою яких суб'єкт впливає на об'єкт.

Дослідженням питань організації проведення економічної експертизи займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці: Г. А. Атанасян, Т. М. Арзуманян, М. Т. Білуха, А. А. Белов, А. М. Белов, С. П. Голубятников, А. А. Толкаченко, В. Г. Танасевич, К. В. Харабет, та інші. Але, єдиної думки щодо

сутності економічної категорії «організація економічної експертизи», складових організації не прослідковується.

В науковій літературі трактується декілька підходів до сутності економічної категорії «організація», «організовувати». На думку професора Ф. Ф. Бутинця, організація – це впорядкування, налагодження певної системи, основними вузлами якої є її механізм, система в статистиці (структура, кадри, техніка, тощо) та динаміці (процеси, які відбуваються в системі) [13, с. 69].

Під поняттям «організація» доцільно розуміти вид діяльності, яка полягає в упорядкуванні окремих елементів системи для її злагодженої роботи.

Основні завдання, які вирішуються в процесі організаційної діяльності такі:

- підготовка до здійснення певного заходу;
- визначення програми дій;
- наділення повноваженнями учасників заходу, який проводиться;
- забезпечення необхідною інформацією і технічними засобами;
- контроль за реалізацією визначених заходів.

Організація економічної експертизи передбачає проведення низки заходів, які спрямовані на підготовку та здійснення економічного дослідження.

На думку, Й. С. Завадського, мета організації економічної експертизи – це створення ефективного зв'язку між окремими компонентами системи, щоб вони склали єдине ціле та різномірні зусилля працівників спрямовувалися по одному руслу, що давало б можливість досягати поставлених цілей [27, с. 115].

Г. Р. Латфулліна та А. В. Райченко, вважають, що головний результат організації полягає в підвищенні потенціалу системи, оскільки саме нові властивості, великі можливості, приріст потенціалу, що проявляється в нових наявних або реалізованих властивостях, отриманих в результаті організації, сприймаються як її основний ефект, її сутність, те, ради чого вона так чи інакше здійснювалася [41, с. 119].

Забезпечення економічної експертизи чітким порядком та доказовості результатів експертного дослідження - є результат організації економічної експертизи.

1.2. Нормативно-правове регулювання експертної діяльності в Україні

Процес економічної експертизи є процесуальною дією, тому на її якість впливає досконала нормативно-правова база. Законодавство України не містить нормативного акта, який регулює діяльність судових експертів-економістів, але ці норми розкриваються у різних нормативно-правових документах. Відсутність такого документа впливає на час виконання експертом роботи та на якість дослідження.

Реалізація одного з основних принципів покарання передбачає максимальне використання у судовому провадженні матеріалів спеціальних економічних знань та обумовлює необхідність призначення і проведення судово-економічних експертиз. Сьогодні потреба у проведенні судово-економічної експертизи виникає під час судового розгляду справ, які потребують глибоких досліджень економічних явищ і процесів, пов'язаних із діяльністю господарюючих суб'єктів.

Більшість порушень економічного законодавства знаходить своє відображення в бухгалтерському обліку. Суддя та слідчий не володіють спеціальними знаннями в галузі бухгалтерського обліку, тому є необхідним використання спеціальних наукових і практичних знань експерта-економіста. Експерт-економіст є процесуальною особою, тобто має певний процесуальний статус, який визначає його права та обов'язки. Тому у ході здійснення діяльності йому необхідно керуватися, насамперед, нормативно-правовими актами, що регулюють порядок проведення судово-експертної діяльності.

Проблемними питаннями нормативно - правового регулювання експертної діяльності, економічного дослідження в Україні займалися такі вчені, як В.Б. Аверянова, І.А. Алієва, А.І.Вінберг, Л.В. Гуцаленко, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, В.П. Пантелєєв, В.М. Пархоменко, Н.І. Петренко, Н.І. Пилипів, Л.К. Сук та інші. Вони зробили вагомий внесок у розвиток Законів України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про аудиторську діяльність», національних положень (стандартів)

бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності, плану рахунків бухгалтерського обліку, системи національного регулювання бухгалтерським обліком, фінансовою звітністю та економічним контролем.

У фаховій літературі правове регулювання експертної діяльності традиційно розглядається переважно у контексті судової або судово-медичної експертизи. Проте, зусилля вчених спрямовані на вдосконалення нормативних приписів і криміналістичних рекомендацій щодо ефективного використання в процесі доказування в кримінальних справах спеціальних знань [21, с.1]. Поряд з цим, здійснюються спроби наукового осмислення способів розвитку організації судово-експертної діяльності. Уточнюється сучасний категоріальний апарат у сфері адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності [95, с.519].

Нормативно-правове забезпечення економічного дослідження - це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі (законодавчої, виконавчої та представницької), Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, а також кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю в нашій державі.

На думку Г.Г. Кірейцева, формування прогресивних систем і моделей бухгалтерського обліку, як і нормативно-правової бази ведення обліку справа непросте і нелегке. Вона потребує найвищого рівня теоретичної підготовки вчених і практиків, які розробляють рекомендації з удосконалення обліку та його системи [29, с. 21].

Оригінальною є класифікація В.М. Пархоменка. Він поділяє акти нормативно-правового забезпечення за місцем і роллю в реформуванні та регулюванні бухгалтерського обліку на такі групи:

- 1) Закони України як нормативно-правові акти вищої юридичної сили;
- 2) акти вищого органу в системі органів виконавчої влади (постанови Кабінету Міністрів України);

3) положення стандарти бухгалтерського обліку, інші нормативно-правові документи з бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які затверджує Міністерство фінансів України, що є основним органом центральної виконавчої влади з питань регулювання бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні;

4) нормативно-правові акти (інструкції, положення, вказівки) й методичні рекомендації, які розробляються і затверджуються Міністерством фінансів України та іншими органами на підставі П(С)БО із врахуванням специфіки й наявних потреб відповідних видів економічної діяльності;

5) рішення (накази, розпорядження) щодо організації бухгалтерського обліку і застосування конкретної облікової політики, які ухвалюються власником (керівником) підприємства на основі документів вищого порядку, що подана у попередніх 4-ох групах документів цього забезпечення [57, с. 5].

Відповідно до ст. 7 закону України «Про судову експертизу» судово-експертна діяльність в Україні здійснюється державними спеціалізованими установами та відомчими службами, до яких належать:

науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України; науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України; експертні служби Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України.

Вказаним Законом передбачено також здійснення судово-експертної діяльності судовими експертами, які не є працівниками вищевказаних державних установ. Зазначені особи вправі проводити дослідження, не віднесені до виключної компетенції державних спеціалізованих установ, за умови наявності у них:

- ✓ відповідної вищої освіти;
- ✓ освітньо-кваліфікаційного рівня не нижче спеціаліста;
- ✓ належної підготовки в державних спеціалізованих установах Міністерства юстиції України;
- ✓ атестації та кваліфікації судового експерта з певної спеціальності;

- ✓ внесення до державного Реєстру, ведення якого покладено на вказане міністерство (ч. 1 ст. 7, ст. 9, 10).

Експерт-економіст має бути якісно підготовленим спеціалістом у галузі бухгалтерського та податкового обліку, економічного, фінансового аналізу, фінансового і господарського права. Він повинен поєднувати фундаментальну наукову підготовку та глибокі практичні навички, безперервно поповнювати свої професійні знання, володіти високими громадянськими якостями. Крім того, експерт-економіст має знати:

- дисципліни загальноекономічного циклу: мікро- та макроекономіку, статистику, аналіз господарської діяльності, фінанси, грошовий обіг і кредит, основи управління, маркетинг та інші;

- спеціальні дисципліни: бухгалтерський та податковий облік, економічний аналіз, різні галузі права, теорію економічного контролю, міжнародні стандарти і національні нормативи аудиту, контроль та ревізію, оподаткування, господарське, валютне й антимонопольне законодавство, можливості різних видів судових експертиз, процесуальні норми організації та методології проведення ревізій, аудиторських перевірок і судових експертиз;

- основи технології конкретної галузі господарства та стандарти і нормативи цієї галузі, її економіку, методи прогнозування розвитку та кредитування підприємств відповідно до їх спеціалізації, особливості обліку і звітності різних галузей господарської діяльності для того, щоб мати можливість надати точні та повні відповіді на економічні питання, що стосуються різних галузей національної економіки;

- можливості сучасних технічних засобів збору, передачі та обробки інформації щодо господарської діяльності для використання їх у судово-експертній практиці. Важливе значення для успішного проведення судово-економічних експертиз має належне інформаційне забезпечення.

РОЗДІЛ 2

ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Сутність економічної експертизи в економічному розвитку суспільства

Економічна експертиза представляє собою особливий клас експертних досліджень, в процесі здійснення яких широко використовуються пізнання в області різних наук економічного профілю (статистика, економіка, фінанси, оподаткування, тощо). У складі економічних експертиз за результатами огляду юридичної та економічної літератури можна виділити наступні: судово-бухгалтерські, фінансово-економічні, планово-економічні, фінансово-аналітичні, інженерно-економічні, за цінами і ціноутворенням, фінансово-кредитні, податкові та ін. Перелік економічних експертиз не може бути вичерпним.

Експертиза може відіграти вагомую роль у організації боротьби із економічною злочинністю і підвищенні її ефективності через механізм профілактичної діяльності, що здійснюється як у спеціальній, так й у неспеціальній формах.

Термін «експертиза» походить з латинського слова «expertus» – обізнаний, досвідчений. У словнику іншомовних слів експертиза визначається як дослідження будь-якого питання, яке вимагає спеціальних знань, із наданням мотивованого висновку [100].

Проблеми здійснення експертного економічного дослідження сьогодні є недостатньо вивчені як у науковому, так і в практичному аспектах.

Оцінка сучасного стану економічної експертизи неможлива без напрацювань фахівців у цій галузі, а саме в області теорії та практики, з врахуванням політичних і економічних перемін в країні.

Свій доробок у розвиток економічної експертизи внесли і вносять юристи та судові експерти-практики, такі як: І. А. Алієв, С. В. Бородін, В. К. Лисиченко, З. М. Соколовський, В. Ф. Орлова, Б. І. Шевченко, А. Р. Шляхов, та інші.

Фахівці висловлюють різні погляди щодо характеру, наукових основ експертизи в цілому та її часткових аспектів.

Питання розвитку теоретичних основ судово-експертної діяльності висвітлюються у роботах Т. В. Авер'янової, Р. С. Белкіна, О. О. Ейсмана, Ю. Г. Корухова, Н. Т. Малаховської.

Аспекти організації та методології економічної експертизи розкрито у роботах М.Т. Білухи, Т.М. Дмитренка, В. І. Лякіса, І. В. Перезової та інших.

Проблемним питанням використання експертизи в економічній діяльності суб'єктів господарювання присвятили свої роботи Ф. Ф. Бутинець, Г. Г. Мумінова-Савіна, В. Д. Понікарова та інші.

Щодо однозначного визначення економічної експертизи, зокрема визначення її сутності, критеріїв класифікації, як функції попередження економічних злочинів, фахівці-практики і науковці не змогли знайти спільної думки.

В підзаконних нормативних актах, у юридичній літературі, судовій, слідчій і експертній практиці усі експертизи називаються судовими, проте в Кримінальному процесуальному кодексі України [36], Цивільному процесуальному кодексі України [109], Господарському процесуальному кодексі України [20], Кодексі адміністративного судочинства [34] йдеться лише про експертизу. Вона призначається в тих випадках, коли для розв'язання певного кола питань у процесі провадження в справі необхідні наукові, технічні чи інші спеціальні знання.

2.2. Економічна експертиза, як контроль економічної діяльності

В умовах нестабільної соціально-економічної та політичної ситуації необхідно посилювати державний контроль за економічною діяльністю всіх суб'єктів господарювання. Основну увагу доцільно приділяти попередженню здійснення економічних правопорушень. Тому держава має ініціювати процес формування інституту економічної експертизи, як незалежної системи, що досліджує економічну діяльність суб'єктів господарювання.

Економічна експертиза спрямована на вивчення господарської діяльності підприємства, процесів формування фінансових показників за проведеними операціями та правильності відображення їх в обліку. Метою економічної експертизи є виявлення спотворень обліку таких негативних явищ як нестача, допущення збитків, бездіяльність, крадіжки цінностей та інше. У процесі проведення економічної експертизи, аналізується виробнича і фінансово-економічна діяльність підприємства різних форм власності, які понесли збитки, втрати, привласнення товарно-матеріальних цінностей тощо [43, с. 118].

Економічна експертиза не відноситься до класу криміналістичних, однак призначається їй при розслідуванні злочинів в області економіки. Вона необхідна при розгляді цивільно-правових спорів, адміністративних, митних, податкових правопорушень.

Здійснюючи аналіз сутності економічної експертизи, з'являється питання про те, навіщо узагалі вивчати економічну експертизу як форму економічного контролю, коли існують такі види державного контролю як ревізія, податковий контроль й аудит (незалежний вид контролю). Однак, економічна експертиза відрізняється від даних видів досліджень завданнями, метою, замовниками і користувачами результатів досліджень.

Система знань у галузі економічної експертизи включає в себе базу економічних знань, загально-теоретичні основи експертології, методологічні основи економічної експертизи та технологію її проведення (рис.2.1) [42, с. 121].

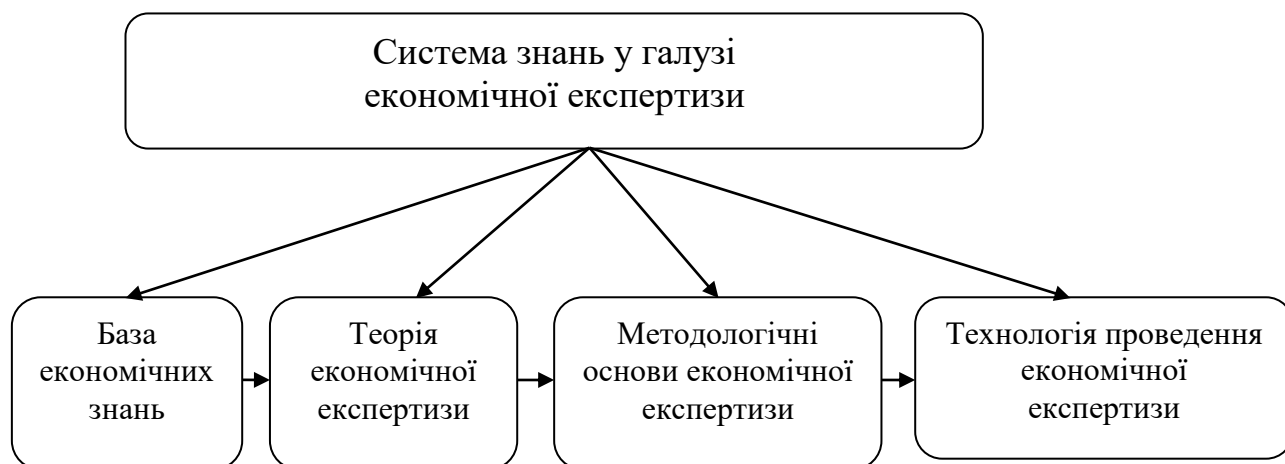

Рис. 2. 1. Система знань у галузі економічної експертизи

Як вид дослідницької, аналітичної та прогностичної діяльності сучасний етап розвитку економічної експертизи поза рамками процесу судочинства здійснюється в двох основних формах:

- як елемент (стадія) процесу управління – внутрішньовідомча, корпоративна, внутрішня експертиза;
- як вид консалтингової діяльності – незалежна (комерційна, замовна) зовнішня експертиза, що здійснюється незалежними експертами [43, с.155].

За напрямками досліджень економічна експертиза поділяється на:

- судово-бухгалтерську експертизу,
- фінансово - економічну експертизу;
- фінансово - кредитну експертизу .

2.3. Економічна експертиза розрахунків з персоналом

Функціонування суб'єктів господарювання в умовах ринку активізує проблему раціонального витрачання ресурсів, докорінного поліпшення управління витратами для забезпечення конкурентоспроможності продукції. Витрати на виробництво продукції, робіт (послуг) є індикатором діяльності підприємства. В умовах формування ринкових відносин, запровадження реальної господарської самостійності підприємств та розширення приватного сектора в економіці України питання підвищення ефективності використання трудових ресурсів відносять до таких завдань, які потребують особливої уваги.

В умовах нестабільної економіки в Україні вивільняється значна кількість працівників, відбуваються значні зміни в розрахунках пов'язаних з оплатою праці. Ці зміни залежать не тільки від законодавчих органів, але й від організації експертних перевірок на підприємстві.

В сучасних економічних умовах діяльність підприємства є предметом уваги широкого кола учасників ринкових відносин (організацій і осіб), які зацікавлені в результатах його функціонування. На основі доступної їм звітної - облікової інформації вказані особи намагаються оцінити фінансове положення підприємства і перед усім вони досліджують розрахунки з оплати праці.

Заробітна плата - це винагорода, обрахована, як правило, в грошовому вимірнику, який, згідно трудової угоди, власник або уповноважений ним орган виплачує працівнику за виконану роботу. У відповідності до цього ж документу розрізняють: основну заробітну плату, додаткову заробітну плату, інші заохочувальні і компенсаційні виплати. Закон України «Про оплату праці» зазначає, що держава здійснює регулювання оплати праці робітників підприємств всіх форм власності шляхом: визначення мінімальної заробітної плати, інших норм та гарантій; визначення умов і розмірів оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній і комунальній власності; працівників підприємств, які фінансуються з бюджету[87].

Основними завданнями економічної експертизи розрахунків з персоналом є перевірка: дотримання нормативно - правових актів при нарахуванні оплати

праці, утримань із неї, правильність ведення бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці; своєчасність і правильність нарахування та виплати заробітної плати згідно з діючою системою оплати праці ; правильності здійснення розрахунків з органами соціального страхування.

Під час експертизи доцільно не лише виявити порушення й зловживання, а й знайти резерви економного витрачання коштів на заробітну плату. Основним об'єктом в даному випадку будуть розрахунки з персоналом.

Після вивчення загальних питань експерт переходить до вивчення розрахунків з оплати праці в наступному порядку. Перевірка дотримання положень законодавства про працю, стан внутрішнього обліку і контролю за трудовими відносинами. Експерт може встановити, як здійснюється оформлення робітників при їх прийманні на роботу, стан обліку робочого часу робітників, особливість побудови системи оплати праці.

В ході проведення перевірки доцільно встановити, чи передбачаються умовами колективного договору встановлені на підприємстві виплати заробітної плати. Необхідно перевірити фактичне використання фонду оплати праці. Для цього слід проаналізувати дані Відомості обліку фонду оплати праці осіб і розрахунково-платіжних відомостей; порівняти фактично нараховані суми оплати праці з сумами, передбаченими по фонду оплати праці. Особливу увагу необхідно зосередити на перевірці організації контролю за виходом на роботу адміністративно-управлінського і обслуговуючого персоналу, працівників, організації обліку відпрацьованого часу, так як допущені в ньому помилки чи перекручення призводять до переплат, необґрунтованого витрачання фонду оплати праці.

Наступним етапом є перевірка правильності застосування діючих норм і розцінок. При перевірці необхідно з'ясувати, чи застосовується на підприємстві типові норми виробітку і розцінки; чи немає випадків переплат у зв'язку з приписками обсягу виконаних робіт і завищенням розцінок. При виявленні діючих норм з відхиленням від типових, необхідно встановити їх обґрунтованість і затвердження у відповідному порядку.

2.4. Економічна експертиза при виявленні та розслідуванні правопорушень, пов'язаних з ухиленням від сплати податків

Об'єктивна сторона ухилянь від сплати податків як корисливого злочину характеризується наявністю трьох взаємозалежних ознак діянь у вигляді ухилянь від сплати податків; злочинних наслідків (заподіяння шкоди у вигляді значного, великого чи особливо великого збитку); наявності прямого причинного зв'язку між діянням і наслідками, що настали.

Характерні способи скоєння податкових злочинів:

- шляхом використання кількох розрахункових рахунків в установах банків;
- декларування одного виду діяльності з заняттям іншими видами підприємницької діяльності;
- навмисне відображення виконаних операцій і розрахунків податків пізніше звітного періоду;
- оформлення фіктивних документів про передання товарів на збереження;
- заниження якості й ціни товару, прийнятого для реалізації;
- фальсифікування даних про кількість реалізованих товарів і отриманих коштів (не оприбуткування отриманого виторгу);
- фальсифікація даних підприємства про витрати на реконструкцію, модернізацію активної частини основних фондів;
- приховування об'єктів оподаткування шляхом надання зведень про тимчасове припинення виробництва і господарських операцій;
- завищення чисельності певної категорії працівників, що надає право користуватися пільгами;
- не відображення даних про наявність транспортних засобів;
- заниження суми прибутку як відрахувань до благодійних фондів та інших організацій;
- виплата заробітної плати за фіктивними договорами, угодами; приховування операцій, виконаних з давальницької сировини;
- оформлення фіктивних документів про оплату робіт (послуг)

консультаційного та інформаційного характеру, пов'язаних із забезпеченням виробництва, зберіганням та реалізацією продукції;

- не включення до прибутку, що оподатковується, грошових коштів від оперативного та фінансового лізингу;
- завищення даних про матеріальні витрати;
- одержання з бюджету відшкодування податку на додану вартість з використанням фіктивної фірми;
- ухиляння від сплати податків шляхом контрабандного ввезення товарів;
- ухиляння від сплати акцизного збору і податку на додану вартість за допомогою фальсифікації ввізних митних документів;
- ухиляння від сплати акцизного збору при постачаннях товарів в Україну як комплектуючих;
- ухиляння від сплати податків шляхом переуступлення боргу, застосування вексельних розрахунків і позичкових рахунків комерційних банків;
- ухиляння від оподаткування шляхом оформлення постачань устаткування через фіктивні фірми;
- ухиляння від оподаткування шляхом оформлення документів на купівлю товарів за завищеними цінами через фіктивні фірми.

Джерела інформації, що надаються експерту для дослідження, поділяються на основні (виявлені у процесі перевірок) та додаткові (виявлені оперативно).

У складі фактографічної інформації для проведення економічної експертизи правопорушень, пов'язаних з ухиленням від сплати податків слід відобразити таку як: форми фінансової звітності підприємства; наказ про облікову політику підприємства; декларація про прибуток підприємства; декларація з податку на додану вартість; розрахунки інших податків та платежів; документи, розрахунки, фінансові звіти, які свідчать про ухиляння від податків або про приховування прибутків від оподаткування; акт фіскальних органів про перевірку сплати податків суб'єктом

господарювання; пояснення осіб, причетних до корисливих порушень; аудиторський висновок чи звіт; акт проведення документальної ревізії.

Ухилення від сплати податків кваліфікується як злочин, за який передбачено кримінальну відповідальність згідно зі статтею 212 Кримінального кодексу України. Представимо витяг із Кримінального Кодексу: Стаття 212. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) [36].

Умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах, карається штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у великих розмірах, караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені особою, раніше судимою за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах, караються штрафом від п'ятнадцяти тисяч до двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.

Особа, яка вчинила діяння, передбачені частинами першою, другою, або діяння, передбачені частиною третьою (якщо вони призвели до фактичного

ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах) цієї статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона до притягнення до кримінальної відповідальності сплатила податки, збори (обов'язкові платежі), а також відшкодувала шкоду, завдану державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня).

Під значним розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів і інших обов'язкових платежів, які в тисячу і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Під великим розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів і інших обов'язкових платежів, які в три тисячі і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Під особливо великим розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів, інших обов'язкових платежів, які в п'ять тисяч і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Під час проведення економічної експертизи наявності правопорушень зі сплати податків експерт повинен виконати такі завдання: Виявити факти приховування об'єктів оподаткування та їх способи; З'ясувати відповідність організації та методики ведення бухгалтерського обліку і звітності до вимог чинного законодавства; Визначити міру впливу порушень в організації та проведенні обліку на обчислення податкових платежів і зборів; Виявити помилки в обчисленні витрат і доходів підприємства; З'ясувати наявність документального підтвердження донарахованих сум податків і зборів; Визначити правильність застосування фінансових санкцій до даного підприємства за несвоєчасність чи неповноту сплати податків і обов'язкових платежів [36].

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАКТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ, ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

3.1. Стан, розвиток та діяльність судово-експертних установ в Україні

Сьогодні в Україні економічна ситуація бажає бути кращою, проте, в нашій державі все ж таки створюються нові підприємства, формуються нові організації, з'являються бізнес-проекти. Але в умовах економічної нестабільності між співвласниками, акціонерами, фірмами-партнерами виникає багато спірних ситуацій, які частенько призводять до ненайкращих результатів, у тому числі і судових розглядів.

Для того щоб благополучно вирішити суперечку між партнерами або пролити світло на ті чи інші сумнівні моменти в економічній політиці компанії, у судовій практиці прийнято використовувати об'єктивні висновки авторитетних фахівців.

Перші судово-експертні установи в Україні з'явилися в системі Міністерства юстиції у 1913 році, мали назву Кабінети науково-судової експертизи. У 1925 році вони були перейменовані в Інститути науково-судової експертизи, а у 1944 році – в Науково-дослідні інститути судових експертиз (НДІСЕ). Така назва установ залишилась і до нині.

Сьогодні в Україні функціонує шість НДІСЕ: Дніпровський, Донецький (у зв'язку з частковою окупацією території Донецької області тимчасово перенесений у м. Слов'янськ), Київський, Львівський, Одеський, Харківський та Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності. Основним відомчим нормативно-правовим документом, яким керуються НДІСЕ, є «Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень» та «Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень».

Київський НДІСЕ (КНДІСЕ) є найбільшою судово-експертною установою Міністерства юстиції України. В його структурі функціонує п'ять багатoproфільних лабораторій та два відділи, що безпосередньо займаються провадженням судових експертиз.

Зокрема, криміналістичних, інженерно-технічних, автотехнічних, психологічних, економічних, товарознавчих та спеціальних видів досліджень, організації експертної діяльності, а також військових експертиз.

До структури Київського НДІСЕ входять сім регіональних відділень: Вінницьке, Житомирське, Кропивницьке, Тернопільське, Хмельницьке, Черкаське та Чернігівське.

У структурі Одеського НДІСЕ (ОНДІСЕ) функціонують спеціалізовані лабораторії криміналістичних, автотехнічних, будівельно-технічних, фізичних та хіміко-біологічних досліджень, економічних та судово-бухгалтерських досліджень, а також математичного моделювання і автоматизації. Крім загальноприйнятих для відомства експертиз, інститут спеціалізується на проведенні судово-фоноскопичних, електроакустичних та експертиз комп'ютерної техніки і програмних продуктів. ОНДІСЕ також підпорядковані два територіальних відділення – Миколаївське та Херсонське.

Харківський НДІСЕ (ХНДІСЕ) імені М. С. Бакаріуса – одна з провідних науково-дослідних установ. В інституті проводяться більш, як тридцять видів криміналістичних, судово-хімічних, біологічних, фізичних, судово-автотехнічних, будівельно-технічних, товарознавчих досліджень, а також судово-бухгалтерські та інші експертизи. У ХНДІСЕ функціонує відділ теорії судової експертизи, в якому є інформаційно-обчислювальний центр, що розробляє автоматизовані банки даних, інформаційно-пошукові системи, а також спеціалізовані робочі місця для експертів. До ХНДІСЕ також відносяться Полтавське та Сумське регіональні відділення [118].

Дніпропетровський, Донецький та Львівський НДІСЕ проводять усі види криміналістичних експертиз, а також автотехнічні, будівельно-технічні, товарознавчі, судово-економічні та інші експертизи. Інститути обслуговують південно-західні області лівобережної частини України, східні та західні

регіони. До структури цих закладів відносяться Запорізьке, Луганське (дислокується в даний час у м. Слов'янськ), Волинське та Закарпатське відділення.

Незалежна економічна експертиза - це комплекс дій по встановленню документальної обґрунтованості товарно-матеріальних процесів, грошових операцій у бухгалтерському обліку компанії або організації. Проведення економічної експертизи дозволяє зафіксувати документальне підтвердження відповідності звітності по фінансово-господарським операціям податковому кодексу та чинному законодавству України.

Нині експертиза в Україні – це один із ефективних засобів отримання доказової бази у судовій справі. Тому проведення експертизи у тих чи інших спірних питаннях відіграє значну роль для встановлення достовірної інформації та прийняття об'єктивного судового рішення. Незалежний інститут Судових Експертиз – це провідна, недержавна установа України, яка пропонує послуги з проведення незалежної судової експертизи.

НІСЕ проводить експертизи не тільки по всій території України, але і в інших країнах Європи, щороку розширює географію своєї діяльності. Завдяки партнерству з Міжнародним центром судової експертизи при Європейській арбітражній палаті (Брюссель, Бельгія) незалежний інститут судових експертиз залучає до роботи не тільки кращих вітчизняних, а й зарубіжних судових експертів, що спеціалізуються в різних галузях (рис.3.1.).

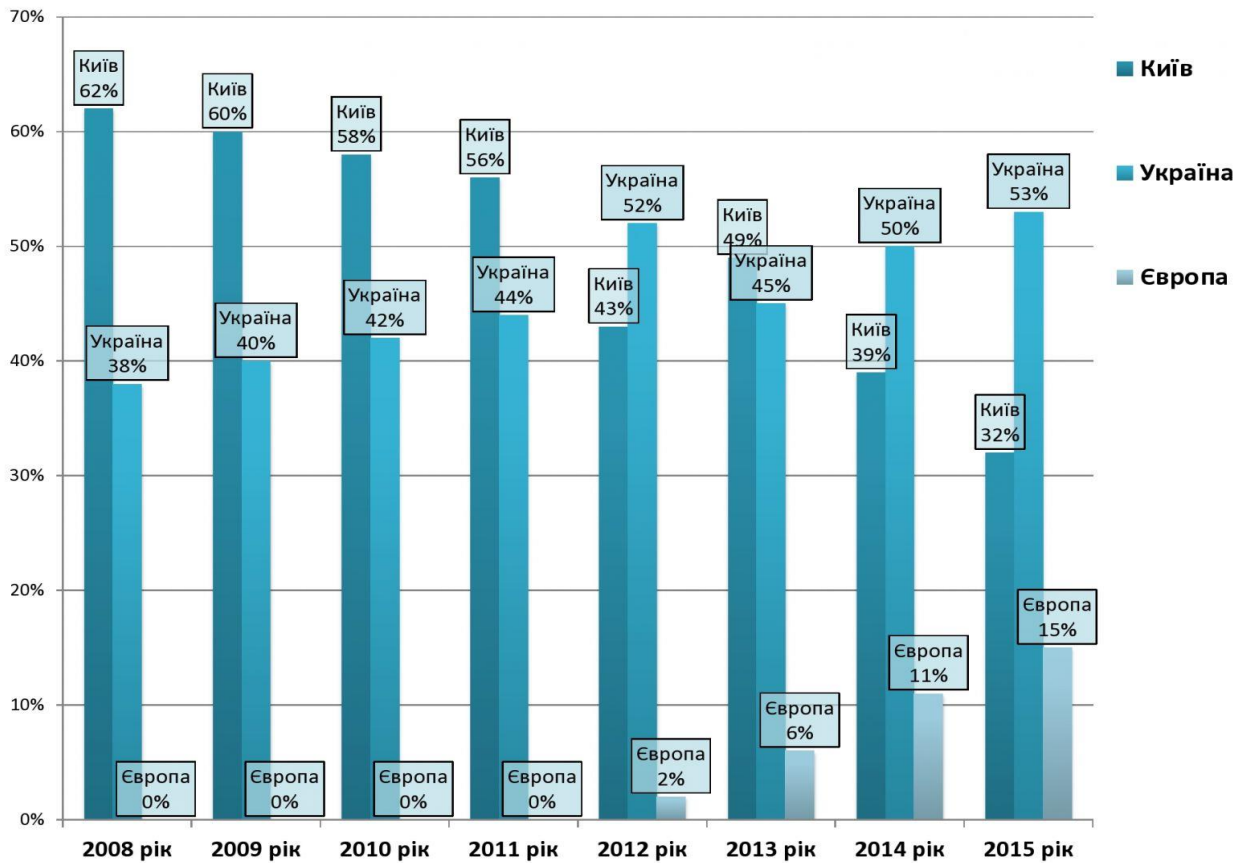

Рис. 3.1. Співвідношення проведених в НІСЕ експертиз в м. Києві, по Україні та в Європі за досліджуваний період [118]

На сьогоднішній день центр судових експертиз НІСЕ надає послуги в проведенні різних видів незалежних експертиз таких як: економічна експертиза, будівельно-технічна експертиза, екологічна експертиза, тощо.

Економічна експертиза – це дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності, документів про економічну діяльність підприємств і організацій, документів фінансово-кредитних операцій, у т.ч. встановлення документальної обґрунтованості актів перевірок та рішень контролюючих органів. Економічна експертиза проводиться на основі наданої інформації, яка повинна включати бухгалтерську документацію, фінансові звіти, всілякі накладні, які, так чи інакше, мають відношення до фінансової ситуації підприємства.

3.2. Європейський досвід запобігання та розкриття економічних злочинів у сфері економіки

Економічна злочинність не має меж. У всьому світі, жодна галузь економіки в загалом і суб'єкт господарювання не може відчувати себе повністю захищеною від небажаних наслідків економічної злочинності. Крім безпосередніх збитків, економічна злочинність може завдати серйозної шкоди іміджу підприємств та погіршити їхню репутацію, що в результаті може привести навіть до втрати долі на ринку. На сьогоднішній день суспільство стає все менш толерантним до недотримання етичних норм поведінки, тому підприємствам необхідно завоювати довіру суспільства та постійно підтримувати її.

Економічна злочинність набуває особливої актуальності для більшості європейських країн, одним з першочергових завдань для них є забезпечення економічної безпеки. Проблеми боротьби із злочинністю у сфері економіки пов'язані з новими проявами діянь, застосуванням все більш винахідливих способів та обсягу вчинення злочинів, про що свідчить сучасний стан економіки. З цією метою в кожній державі функціонує дієвий механізм по розкриттю і попередженню економічних злочинів.

Економічна злочинність в Україні спостерігається за такими фактами: 36% суб'єктів господарювання зафіксували випадки економічної злочинності за останні 12 місяців. Третина організацій не проводять оцінку ризиків шахрайства. Незаконне привласнення майна (73%), корупція та хабарництво (60%) залишаються найпоширенішими видами економічної злочинності в Україні. Кількість внутрішніх шахрайських операцій суттєво зросла (на 22%) у порівнянні з 2015 роком. Більшість українських респондентів, які зафіксували випадки шахрайства оцінюють збитки в розмірі до 5 млн. дол. США. 40% злочинів були скоєні вищим керівництвом організацій. Кожен п'ятий працівник, який скоїв економічний злочин в організаціях не поніс покарання.

Для забезпечення ефективного функціонування підприємствам необхідно приділяти більше уваги процедурам попередження економічних

злочинів та управління ризиками шахрайства. Приватні компанії стикаються із випадками економічних злочинів майже втричі частіше, ніж публічні організації. Найбільш поширеними видами зловживань:

у приватних компаніях є:

- незаконне привласнення майна – 34%;
- корупція та хабарництво – 31%;
- маніпуляції з фінансовою звітністю – 30%;

у публічних компаній:

- незаконне привласнення майна – 39%
- корупція та хабарництво – 29%;
- кіберзлочинність – 16%.

Рис. 3.2. Види шахрайства в Україні у 2015 та в 2017 роках

Існує багато видів економічних злочинів, причому деякі з них більше поширені та зустрічаються систематично. У 2017 році найбільш поширеним видом економічних злочинів в Україні було незаконне присвоєння майна, що становило 73%, на другому місці – хабарництво та корупція, що становило 60%, на третьому – маніпуляції з фінансовою звітністю – 30% .

Українські фірми, підприємства більше страждають від хабарництва, корупції а також від недобросовісної конкуренції ніж інші країни світу, Центральної та Східної Європи (табл.3.1)

Таблиця 3.1.

Види економічних злочинів в Україні та у світі

Країни	Хабарництво та корупція (%)	Недобросовісна конкуренція (%)
Україна	60	23
Центр - Східна Європа	36	12
Світ	24	7

% від загальної кількості респондентів, які зіткнулися з випадками економічних злочинів за останні 12 місяців

Факти економічної злочинності спостерігаються у різних галузях економіки України, зокрема фінансові послуги, роздрібна торгівля, виробництво споживчих товарів, промислове виробництво та професійні послуги [118].

Перше місце займає сектор фінансових послуг і становить 50%., енергетика та гірничодобувна промисловість – друге місце, де 43% становлять виявленні економічні злочинності. І третє місце займає галузь зв'язку – 40%.

Фінансові збитки – це лише один з аспектів збитків, які несуть організації від шахрайської діяльності. Супутній збиток та його негативний вплив на репутацію та бренд, вартість акцій, настрої у колективі, стосунки з партнерами призводять до колосальних збитків у багатьох видах бізнесу

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамик О.В. Бухгалтерський облік як основа інформаційного забезпечення оподаткування підприємства // Галицький економічний вісник. – 2004. – № Випуск 1. – С. 109-114.
2. Адамик О.В. Використання інструментів Data Mining для аналізу кошторису бюджетних установ // Бухгалтерський облік, аналіз і аудит в управлінні економічними процесами світової і національної економіки: сучасний стан та перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 11 грудн. 2015 р., (ПДАТУ, м. Кам'янець-Подільський). – Тернопіль: Крок, 2015. – 373 с. – С. 233-235
3. Адамик О.В. Використання інструментів технологій OLTP та OLAP для обліку й аналізу виконання кошторису бюджетних установ // Наука молода: зб. наук. праць. молод. вчених Терноп. нац. екон. ун-ту. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – № 23. – С. 120-129, 2015
4. Адамик О.В. Податкове планування: Навчальний посібник. – Тернопіль: ТАНГ, 2005. – 150 с.
5. Адамик О.В. Розмежування понять «автоматизовані», «комп'ютерні» та «інформаційні» системи бухгалтерського обліку // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – 2016. – № 26 (1)
6. Алиев И. А. Концептуальные основы общей теории судебной экспертизы / И. А. Алиев, Т. В. Аверьянова. – Баку : Гянджлик, 1992. – 192 с.
7. Андреев И. Д. Научная теория и методы познания / И. Д. Андреев. – М. : Знание, 1975. – 62 с.
8. Ароцкер Л. Е. Сущность криминалистической экспертизы // Криминалистическая экспертиза. – 1965. – Вып.1. – С. 51-71.
9. Арсеньев В. Д. Соотношение понятий предмета и объекта судебной экспертизы // Проблемы теории судебной экспертизы: Сб. науч. трудов ВНИИСЭ. – 1980. – Вып.44. – С. 3-24.
10. Ашеро́в А. Т. Судебно-эргономическая экспертиза несчастных случаев в системах «человек-техника-среда» : монография / А. Т. Ашеро́в, В. В. Сабадаш. – Х. : Современная печать, 2008. – С. 145.

11. Базась М. Ф. Методика та організація фінансового контролю / М. Ф. Базась. – К. : МАУП, 2004. – 440 с.;
12. Базась М. Ф. Теоретико-методологічні засади судово-бухгалтерської експертизи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К. : МАУП, 2007. – 488 с.
13. *Белкин Р. С. Курс криминалистики: Частные криминалистические теории* : у 3 т. Т. 2. – М. : Юристъ, 1997. – 464 с.
14. Белов А. А., Белов А. М. Судово-бухгалтерська експертиза.- М.: Книжний світ, 2003.- 608 с.
15. Біленчук П.Д., Лисиченко В.К., Клименко Н.І. та ін. Криміналістика: Підручник / За ред.. П. Д. Біленчука. -2-ге вид., випр. і доп. – К.: Атака, 2001. – 544 с. (с. 271-275)
16. Білуха М. Т. Судово-бухгалтерська експертиза : підручник / М. Т. Білуха – К. : Воля, 2004. – 656 с.
17. Бутинець Ф. Ф. Господарський контроль як наука і система знань / Ф. Ф. Бутинець, Т. А. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : міжнародний збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 3 (21). – С. 14-27.
18. Бутинець Ф. Ф. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посіб. для студентів спец. «Облік і аудит» / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП «Рута», 2004. – 460 с.
19. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
20. Винберг А. И. Насущные вопросы теории и практики судебной экспертизы / А. И. Винберг // Советское государство и право. – 1961. – № 6. – С. 74-82.
21. Винберг А. И. Судебная экспертология – новая отрасль науки / А. И. Винберг, Н. Т. Малаховская // Социалистическая законность. – 1973. – № 11. – С. 48-51.
22. Власова Т. В. Социальная экспертиза: уч. пособ. / Т.В.Власова, М. Д. Сущинская. – СПб.; Изд-во СПбГУ ЭФ.-2009.-152 с.

23. Волкова І. А. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / І. А. Волкова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 84 с.

24. Гавриш Г. О. Сутність та особливості послуги з економічної експертизи [Текст] / Г. О. Гавриш // Незалежний аудитор. – 2014. – № 1. – С. 118-124.

25. Гончаренко В.Г. Організаційні та правові проблеми судової експертизи в Україні / В.Г. Гончаренко // Часопис Академії адвокатури України. – 2011. - №1. – С. 1-4.

26. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-ХІІ (зі змінами) [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал

27. Дерій В. А. Економічна експертиза діяльності підприємств / В. А. Дерій, Д. І. Дема // Економіка та суспільство (Фахове електронне видання Мукачівського державного університету). – Вип. № 11. – Мукачево, 2017. – Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua /index.php/journal-11>.

28. Дрейден В. Г. Основные вопросы документальной ревизии и судебно-бухгалтерской экспертизы в работе следователя : учеб. пособие / В. Г. Дрейден. – Л. : Ин-т усовершенствования следств. работников при Прокуратуре СССР, 1969. – 196 с.

29. Євдокіменко С. В. Судово-економічна експертиза у протидії правопорушенням у банківській сфері [Електронний ресурс] / С. В. Євдокіменко // Право і Безпека. – 2015. – № 4. – С. 77-83. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2015_4_17.

30. Євдокіменко Світлана Вікторівна. Теорія і практика судово-економічної експертизи [Текст] : монографія / С. В. Євдокіменко. – Харків : Панов, 2016. – 539 с.

31. Єрмоленко В. А. Сутність дефініції «судово-економічна експертиза» [Електронний ресурс] / В. А. Єрмоленко // Управління розвитком. – 2014. – № 12. – С. 42-43. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ Uproz_2014_12_21.

32. Завадський Й.С. Менеджмент: Management/ - Т.1. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 543 с.
33. Капусник К. В. Інформаційне забезпечення судово-економічних експертиз / К. В. Капусник, І. В. Губанова // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. – Х. : Право, 2010. – Вип. 9 – С. 462-465.
34. Кеворкова Ж. А. Экономическая экспертиза. Курс лекций : учебное пособие. – Москва : Проспект, 2017. – 256 с.
35. Кірейцев Г.Г. Регулювання розвитку бухгалтерського обліку в сільському господарстві України: наукова доповідь на Міжнар. наук-практ. конф. Подільського держ. аграрно-техніч. ун-ту 24-25 вересня 2009 р / Г.Г. Кірейцев. – Кам'янець-Подільський, 2009. – 32 с.
36. Климов Е. Существующие подходы к защите облачных сервисов [Электронный ресурс] / Е. Климов. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/problemy-povysheniya-informatsionnoy-bezopasnostioblachnyh-informatsionnyh-servisov-pri-formirovanii-innovatsionnoy-i>
37. Кліменко Н.І. Загальна теорія судової експертології: поняття і місце в системі наукового пізнання/ Н.І. Кліменко // Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (економіка, право). – 2013. – Вип. 2. – С. 101-106.
38. Коблянська О. І. Методичне забезпечення судово-бухгалтерської експертизи [Електронний ресурс] / О. І. Коблянська, Н. М. Сторожук // Облік і фінанси АПК. Бухгалтерський портал. – Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/907/10>.
39. Ковальчук О. О. Судово-економічна експертиза: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / О. О. Ковальчук // Управління розвитком. – 2014. – № 12. – С. 49-51.
40. Крайнев П. «Марочная» судебная экспертиза // Юридическая практика, 2006. - №14 (432). С.1, 11.

41. Кримінальний процесуальний кодекс України № 4651-VI від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України..

42. Кривцова Т. О. Судово-економічна експертиза розрахунків, пов'язаних із податком на доходи фізичних осіб: теоретико-методологічні аспекти [Електронний ресурс] / Т. О. Кривцова // Економіка розвитку. – 2015. – № 1 (73). – С. 46-53. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecro_2015_1_8.

43. Кривцова Т. О. Удосконалення правового забезпечення судово-економічної експертизи як форми економічного контролю [Електронний ресурс] / Т. О. Кривцова // Бізнес Інформ. – 2015. – № 2. – С. 48-53. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_2_8

44. Кузьмінський А.М. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: Підручник / А.М.Кузьмінський, В.В.Сопко, В.П.Завгородній; За ред. А.М. Кузьмінського. – К.: Вища шк., 1993. - 223 с.

45. Латфуллин Г.Р., Райченко А.В. Теория организации: Учебник для вузов/ Г.Р. Латфуллин, А.Б. Райченко. – СПб.: Питер, 2003. – 400 с.

46. Левченко Н. М. Судово-бухгалтерська експертиза розрахунків за виплатами працівникам / Н. М. Левченко, К. В. Авраменко // Сталий розвиток економіки. – 2015. – № 3. – С. 198-205. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2015_3_30.

47. Литвин З. Б. Економічна експертиза як функція попередження економічних злочинів / З. Б. Литвин // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – № 6 (12). – 2017.

48. Литвин З. Б. Місце та роль економічної експертизи у сфері державного контролю економічної діяльності / З. Б. Литвин // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Європейська інтеграція: історичний досвід та економічні перспективи» м. Одеса, 2018.С.89-94.

49. Литвин З. Б. Сутність та особливості послуг з економічної експертизи / З. Б. Литвин // Реалізація політики модернізації економіки в умовах державно-приватного партнерства: матеріали доповідей Міжнародної

науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 3 листопада 2017 р.). – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2017. – 164 с.

50. Макконнелл К. Р. Экономикс : Принципы, проблемы и политика : в 2-х т. : пер. с англ. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. – М. : Республика, 1992. – Т. 1. – 399 с.; Т. 2. – 400 с.

51. Малюга Н. М. Чи є судово-бухгалтерська експертиза методом контролю? / Н. М. Малюга // Вісник ЖІТІ. Економічні науки. – 2002. – № 19. – С. 180-182.

52. Махова З. Вплив податків на довготривале економічне зростання як актуальна проблема фіскальної політики / З. Махова, І. Котлан // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 7 (157). – С. 418–428.

53. Мирский Д. Я. Понятие объекта судебной экспертизы / Д. Я. Мирский, М. Н. Ростов // Актуальные проблемы теории судебной экспертизы : сб. науч. тр. – М. : ВНИИСЭ, 1984.

54. Мисака Г. В. Теоретико-організаційні засади підвищення ефективності проведення судово-бухгалтерської експертизи [Електронний ресурс] / Г. В. Мисака // Матеріали економічного форуму. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/21_8/115_Gub.pdf

55. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза : навч.-метод. посібник / Г. Г. Мумінова-Савіна. – К. : КНЕУ, 2004. – 268 с.

56. Надгорный Г. М. Предмет судебно-экспертной отрасли знаний и предмет судебной экспертизы // Криминалистика и судебная экспертиза : Сб. науч. трудов. – 1976. – Вып. 13. – С. 37-42.

57. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень. Затверджено Наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 р. № 53/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98/paran17#n17>

58. Нелезина Е. П. Судебно-бухгалтерская экспертиза : учеб. пособие / Е. П. Нелезина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юнити-Дана : Закон и право, 2015. – 167 с.

59. Олійник О.О. Адміністративно-правове регулювання судово-експертної діяльності: деякі теоретичні аспекти/ О.О.Олійник// Форум права. – 2012. – №2. – С.519-523.

60. Отенко В. І. Судова бухгалтерія для менеджерів підприємств / В. І. Отенко, В. Д. Понікаров, Т. Н. Серікова. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2005. – 560 с.

61. Панченко І. А. Організація судово-бухгалтерської експертизи в Україні: сутність та порядок здійснення / І. А. Панченко/ Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 1(14) ЖДТУ, 2016.- С. 325-340.

62. Пархоменко В. Розвиток бухгалтерського обліку: від реформування до адаптації та застосування / В.Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 8-9. – С. 3-21

63. Перезова І. В. Економічна експертиза як специфічна галузь знань [Електронний ресурс] / І. В. Перезова // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 3. – С. 97-105. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2013_3_18.

64. Перезова І. В. Номінативне поле концепту «економічна експертиза» в сучасних умовах його застосування в процесі здійснення фінансового контролю [Електронний ресурс] / І. В. Перезова // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 2. – С. 150-156. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2013_2_22

65. Перезова Ірина Володимирівна. Теоретичні та організаційні засади економічної експертизи в управлінні підприємствами: дис. д-ра екон. наук: 08.00.04, Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. – Івано-Франківськ, 2014. – 466 с.

66. Петрухин И. Л. Экспертиза как средство доказывания в советском уголовном процессе / И. Л. Петрухин. – М. : Юрид. лит., 1964. – 264 с.

67. Пилипів Н.І. Облік і контроль затрат на газотранспортних підприємствах: моногр. / Н.І.Пилипів. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. – 364 с.

68. Податковий кодекс України: Закон України №2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України..

69. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку // Баланс, 2015. – № 1. – 120 с.
70. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза : навч. посіб. / В. Д. Понікаров, С. М. Попова, Л. М. Попова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 382 с.
71. Попова Л. М. Судово-економічна експертиза : навч. посіб. / Л. М. Попова, С. М. Попова, В. Д. Понікаров. – Вид 2-ге, доп. та перероб. – Х. : Еспада, 2008. – 272 с.
72. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр від 01.09.1999 р..
73. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр від 01.09.1999 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
74. Про Державний бюджет України на 2017 рік: Закон України (зі змінами та доповненнями) № 2137-VIII від 13.07.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>
75. Про єдині тарифні умови оплати праці робітників і службовців за загальними (наскрізними) професіями та посадами: постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298 [Електронний ресурс]. — Режим доступу
76. Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: інструкція, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
77. Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: інструкція, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 [Електронний ресурс].

78. Про затвердження Інструкції зі статистики заробітної плати: Наказ Державного комітету статистики України від 13 січня 2004 р. № 5 [Електронний ресурс] / сторінка «Законодавство України» сайту Верховної Ради. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

79. Про затвердження Інструкції зі статистики заробітної плати: Наказ Державного комітету статистики України від 13 січня 2004 р. № 5 [Електронний ресурс] / сторінка «Законодавство України» сайту Верховної Ради. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

80. Про затвердження Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів : наказ М-ва юстиції України від 3 берез. 2015 р. № 301/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15>.

81. Про затвердження Порядку ведення державного Реєстру атестованих судових експертів : наказ М-ва юстиції України від 29 берез. 2012 р. № 492/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0166-97>.

82. Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1995 № 100 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/100-95-%D0%BF>

83. Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1995 № 100 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/100-95-%D0%BF>

84. Про затвердження Статистичного класифікатора організаційних форм суб'єктів економіки: Наказ Державної служби статистики України від 29 вересня 2014 р. № 271 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/norm_doc/2014/271/271_2014.htm

85. Про затвердження Статистичного класифікатора організаційних форм суб'єктів економіки: Наказ Державної служби статистики України від 29 вересня 2014 р. № 271 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/norm_doc/2014/271/271_2014.htm

86. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України № 2464-VI від 01.01.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>

87. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України № 2464-VI від 01.01.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>

88. Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати: Закон України від 19.10.2000 № 2050-III [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2050-14>

89. Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати: Закон України від 19.10.2000 № 2050-III [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2050-14>

90. Про оплату праці: Закон України (зі змінами і доповненнями) № 108/95-ВР від 24.03.1995 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>

91. Про оплату праці: Закон України (зі змінами і доповненнями) № 108/95-ВР від 24.03.1995 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>

92. Про судову експертизу: Закон України (зі змінами і доповненнями) № 4038-XII від 25.02.1994 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=4038-12>

93. Про судову експертизу: Закон України (зі змінами і доповненнями) № 4038-XII від 25.02.1994 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=4038-12>

94. Пушинська І. І. Метод судово-економічної експертизи / І. І. Пушинська // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 3 (57). – С. 132–135.
95. Разборська О. О., Паляниця А. О. Сучасні проблеми розвитку судово-економічної експертизи та шляхи їх вирішення. // Вісник Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Економічні науки. – 2013. – Вип. 3. – С. 309-317.
96. Рахунов Р. Д. Теория и практика экспертизы в советском уголовном процессе. – М. : Госюриздат, 1953. – 264 с.
97. Реєстр методик проведення судових експертиз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rmpse.minjust.gov.ua>
98. Резнік О.М. Економічна безпека – європейський досвід запобігання та розкриття економічних злочинів / О.М. Резнік // матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [«Діяльність органів публічної влади щодо забезпечення стабільності та безпеки суспільства»], (Суми, 21–22 травня 2015 р.). – Сумський державний університет, 2015. – с. 345-34.
99. Ромашов А. М. Судебно-бухгалтерская экспертиза / А. М. Ромашов. – М. : Юрид. лит., 1981. – 128 с.
100. Россинская Е. Р. Судебно-бухгалтерская экспертиза : учеб. пособие для студентов вузов / [Е. Р. Россинская и др.]; под ред. Е.Р. Россинской, Н. Д. Эриашвили. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юнити-Дана, 2015. – 384 с.
101. Світлоока В. Ф. Місце і роль економічної експертизи в сфері державного контролю економічної діяльності [Електронний ресурс] / В. Ф. Світлоока // Ефективна економіка. – 2011. – № 12. – Семчук Г. Рік наполегливої праці. Час підсумків, аналізу, дій / Г.Семчук // Міське господарство України. – 2004. – № 1. – С. 2-15.
102. Скорба О. А. Судово-бухгалтерська експертиза фінансових результатів / О.А.Скорба // Зб. наук. праць. – 2013. – С. 45.
103. Словопедія: Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/42/53397/281941.html>

104. Степутенкова В. К. Судебно-бухгалтерская экспертиза в уголовном процессе / В. К. Степутенкова // Советская юстиция. – 1988. – № 14. – С. 23-25.
105. Тарасов-Родионов П. И. Советская криминалистика / П. И. Тарасов-Родионов // Социалистическая законность. – 1951. – № 7. – С. 6-15. – Цит. по «Криминалистика» / [под ред. И. Ф. Герасимова, Л. Я. Драпкина]. – М., 2004.
106. Телемтаев М. М. Совершенствование отечественных информационных систем управления недвижимостью на основе зарубежного опыта/ М. М. Телемтаев, Л. Л. Попов//Прикладная информатика. –2012.–№ 2. – С.18-25.
107. Толкаченко А. А., Харабет К. В. Правовая (судебная) бухгалтерия: Курс лекцій / Под ред. Н.А.Петухова. М.: ИКФ Омега – Л., 2002.-216 с.
108. Федчишина В. В. Методика судово-бухгалтерської експертизи і підходи до визначення [Електронний ресурс] / В. В. Федчишина. – Режим доступу: eztuir.ztu.edu.ua/1786/1/36.pdf
109. Федчишина В. В. Щодо окремих аспектів податкової експертизи / В. В. Федчишина // Фінансове право. – 2016. – № 1 (35). – С. 38–42.
110. Хомутенко О. В. Застосування інформаційного підходу до вивчення судово-економічної експертизи як процесу взаємопов'язаних операцій з інформацією [Електронний ресурс] / О. В. Хомутенко // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : збірник наукових праць. – Х. : Право, 2009. – Вип. 9. – Режим доступу : http://www.hniise.gov.ua/user_files/File/sbornik/2009/Homutenko.pdf.
111. Хомутенко О. В. Про предмет і об'єкт судової економічної експертизи / О. В. Хомутенко, С. В. Кудряшова // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. – Х. : Право, 2010. – Вип. 10 – С. 553-561.
112. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року № 1618-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

113. Чернявський С. С. Методика розслідування злочинів у сфері банківського кредитування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / С. С. Чернявський. – К., 2002. – 20 с.

114. Шарманська В. М. Судова бухгалтерія / В. М. Шарманська, С. О. Шарманська, І. В. Головка. – К. : ЦУЛ, 2008. – 454 с.

115. Шляхов А. Р. Предмет и система криминалистической экспертизы / А. Р. Шляхов // Труды ВНИИСЭ. – М. : ВНИИСЭ, 1971. – Вып. 3. – С. 16.

116. Шляхов А. Судебно-бухгалтерская экспертиза / А. Шляхов, А. Ромашов // Социалистическая законность. – 1971. – № 5. – С. 28-32.

117. Шушко О. О. Особливості дослідження первинних документів / О. О. Шушко // Криміналістичний вісник. – 2014. – № 2. – С. 184-189.

118. Эйсман А. А. Некоторые вопросы теории исследования вещественных доказательств / А. А. Эйсман // Вопросы криминалистики : статьи. – М., 1962. – № 5 (20). – С. 3-37.

119. Энциклопедия судебной экспертизы // Под ред. проф. Т. В. Аверьяновой, проф. Е. Р. Россинской. – М., 1979. – 335 с.

120. Яковенко О.П. Міжнародна діяльність експертної служби МВС України: сучасний стан і перспективи розвитку / О.П. Яковенко // Судово-експертна діяльність: сучасний стан і перспективи розвитку: матеріали круглого столу, 23.04.2015 р. – К.: 2015. – С. 422–423

121. Ян де Киндер. Европейская сеть судебных-экспертных учреждений (ENFSI) / Ян де Киндер // Теория и практика судебной экспертизы. – 2011. – № 4 (24). – С. 200–204

122. OSCE POLIS Правоохоронні органи держав-учасників та партнерів - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://polis.osce.org/countries/www/forensic.ru/ENFSI/doc>.